

Figaros bryllup

Figaros bryllup

Le Mariage de Figaro
av Pierre de Beaumarchais
oversatt av Svein Selvig

Regi ♥ Lasse Dehle

Scenografi og kostymer ♥ Kari Gravklev

Lysdesign ♥ Morten Reinan

Masker og parykker ♥ Ingeborg Hopshaug

Musikalsk ansvarlig / musiker ♥ Ove Bjørken

Sanginstruksjon ♥ Lillian Jensen

Figaro	♥ Håkon Ramstad
Suzanna	♥ Charlotte Trier
Grevinnen	♥ Hildegunn Eggen
Greven	♥ Roger Storm
Bartholo	♥ Svein Wickstrøm
Marceline	♥ Ragnhild Sølvberg
Chérubin	♥ Trond Peter Stamsø Munch
Fanchette	♥ Marit Jaastad
Bazile	♥ Bjørn Sothberg
Brid'Oison	♥ Jan Erik Berntsen
Blomsterpiker	♥ Marianne Jørgensen
	♥ Sigrun E. Hassel

Inspisient ♥ Pelle Gustavsen / Hans Nordø

Sufflør ♥ Ann Eli Aasgård

Rekvisitør ♥ Elisabet A.K. Østergren

Lyd ♥ Jan-Emil Indergaard

Foto fra prøvene ♥ Morten Krogvold

Plakat ♥ Kari Gravklev

Plakatfoto ♥ Erik Johansen

Fotomanipulasjon ♥ Kai Biermann

Kulisser og kostymer er produsert i egne verksteder. Fotografering og lydopptak under forestilling er ikke tillatt. Teatret takker Inger Lise Eid og Peter AndreasKjeldsberg for assistanse under prøvetiden

Program ♥ May Selmer Grafisk design ♥ Mette Renée Green

Ansvarlig utgiver ♥ Terje Mærli

Premiere på Nedre Elvehavn 30. september 1995

Teatersjef Terje Mærli:

Figaro anonym

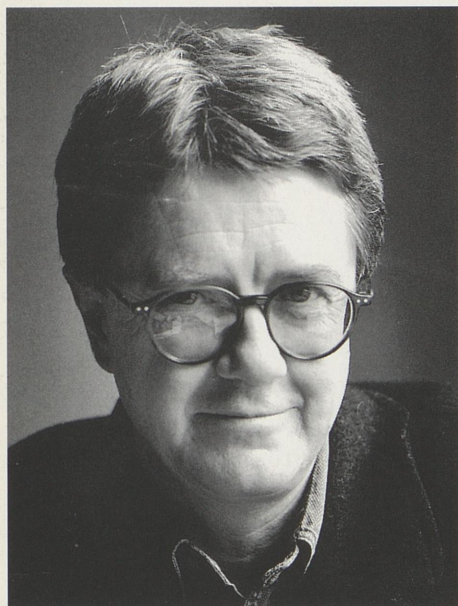
Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

som igjen ble den direkte forløper for den revolusjonerende norske grunnlov av 1814.

Stykket med sine mangslungne intriger, og til tider ustøe dramaturgi, har fått en egen verdi, utover mangelen på "tradisjonelle litterære kvaliteter" i verket. Som en følge av tidens litterære moteretning, står borgeren og hans problemer fram på de europeiske scener - en liten revolusjon i seg selv. Figaro er oppkomlingen som higer mot en borgerlig frihet i den borgerlige offentlighet, hvor privilegiene må falle og yringsfriheten må være en selvfølge.

Figaro må tro på seg selv og sine evner. Noe annet har han ikke å støtte seg til i denne verden. Greven attrår hans brud og vil gjøre gjeldende et gammelt privilegium, *le droit des seigneurs*, for å få henne: Fyrsten har første retten til enhver brud på bryllupsnatten, såfremt bryllupet finner sted på hans jord.

Aristokraten påpeker sin eiendomsrett til bruden - Suzanna tilhører greven - mens Figaro krever henne udelt alene. Bryllupskomedien ble et spill om hvem som hadde eiendomsretten til Frankrike, eller rettere, hvem som skulle eie Frankrike. Noen år senere kunne Beaumarchais kalt Suzanna for *Marianne*, og

Født av ukjente foreldre, oppfostret hos sigøynere, halvstudert røver, skuespillforfatter, spillebuleier, tidsskriftredaktør, fengselsfugl - Figaro Anonym står fram som et produkt av sin tid: En tid hvor historiens anonyme masser settes i bevegelse og det gamle regimet står for fall.

Figaros bryllup har en sterk posisjon i forfatterens hjemland. Da Frankrike skulle feire sin tohundreårige revolusjon, var det nettopp *Figaros bryllup* som ble valgt til åpningsforestilling på Nasjonalteatret - La Comédie Française. De muntre bryllupsforviklingene til Figaro og hans Suzanna ble en hyldest til den moderne franske statsdannelse,

gjort allegorien enda klarere, men med sensuren hengende over hodet la forfatteren handlingen til det eksotiske Spania og fjernet også navnelikhetene til franske forhold.

Komedieformen har til alle tider vært farligere for verdens makthavere enn den tradisjonelle tragedien. I den siste måler adelsmennene seg med gudene, mens i komedien måler de underpriviligerte seg med adelsmennene, og det er langt farligere for denne verdens herskere.

Figaro selv representerer neppe noen ideologi. Han tenker kun på eget beste og er vel i bunn og grunn en amoralsk person, forøvrig på lik linje med alle de andre gjestene i bryllupet. Men med Figaro står det moderne mennesket fram på scenen med sine gode og dårlige sider. Det er i et hvert fall en fri ånd som vil vinne sin brud.

Ludvig XVI nektet stykket oppført da han fikk lest det opp for seg i 1781: "Det er avskyelig, det skal aldri spilles, man burde heller rive ned Bastillen for at framføringen av dette stykket ikke bare skal framstå som en farlig inkonsekvens. Denne mannen gjør narr av alt det som må respekteres i en statsforfatning."

Den 14. juli ble Bastillen revet, guillotinen reist, ved skaffottet sitter uttalige Suzannaér,

hodene til Greven og Grevinnen faller, Figaro er kanskje blitt folketrybunal.

Tjenerens ønske om å få leve i kjærlighet med kammerpiken har satt igang frihetskampens blodbad. Men først har altså komedien latterliggjort og ufarliggjort den statsforvaltning som Greven og Ludvig XVI støtter seg til.

Velkommen til en lystig aften i den gamle lokalene til Trondheim Mekaniske Verksted

Marianne

Marianne, den franske bondepiken med frygisk lue, begynte som symbol på revolusjonen og republikken. I dag representerer hun nasjonen, og finnes overalt, på mynter og frimerker, i rådhus og kommunelokaler og i alle slags karikaturtegninger.

Navnet Marianne ble først brukt av kontrarevolusjonære for å latterliggjøre republikken.

Marianne, sammensatt av navnene på Jomfruen og hennes mor, var det mest katolske av

alle pikenavn - og det mest bondske. Snart ble navnet tatt opp som æresnavn av republikanerne, og festet til piken med luen.

I Napoleonstiden falt Marianne i unåde, som republikken selv. Under revolusjonen i 1830 kjempet hun på barrikaden i et berømt maleri av Delacroix. Først etter revolusjonen i 1848 ble hun det faste symbol for republikken, for så til sist å bli bildet på Frankrike selv.

Figaros far - Figaros alter ego?

Navnet Figaro har fått en eventyrlig, udødelig klang gjennom Rossinis opera *Barberen i Sevilla* og Mozarts *Figaros bryllup*.

Men hvor mange er det som kjenner den brogede og fantastiske livshistorien til skikkelsens opprinnelige skaper? For selv om Figaro avspeiler forfatterens egen personlighet, er urmakeren, musikeren, dramatikeren, forretningsmannen og den hemmelige diplomatiske kurer Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais adskillig mer fargerik enn noen av de eventyrlige rolleskikkelsene han skapte.

Hans livshistorie starter i 1732, i Ludvig XV's Paris, i en by og i en tid hvor omtrent ingenting var for utrolig til å kunne skje. Under hvilke andre omstendigheter kunne ellers en vanlig borger, dømt for falskneri - en *persona non grata* - bli betrodd høyst konfidensielle oppdrag av konge og regjering, oppdrag som alltid involverte store pengesummer; - ha fortsatt med det etter tronskiftet; - og i tillegg virket som rådgiver for konge og ministre i saker som ikke bare hadde med den nasjonale administrasjon å gjøre, men som også innbefattet utenrikspolitiske disposisjoner? Men dette var før Syndfloden, i en tid da det franske monarkiet,

som et skip uten styring, drev inn i en orkan som ved århundrets slutt for alltid skulle feie vekk denne verden av frivol eleganse - satirisk avslørt med nådeløst vidd av forfatteren Beaumarchais. Allikevel handler livet hans fremfor alt om kamp, en kamp han holdt gående med innbitt tapperhet, ofte med alle odds imot seg: et enkeltmenneskes felttog mot urettferdigheten i samfunnet.

Karrieren til denne virkelighetens Figaro, som kom til å ta navnet Beaumarchais (et lån fra en tidligere hustru), berodde i utgangspunktet på en rekke tilfældigheter som han, med sitt allsidige talent, visste å bruke til sin fordel. Hadde ikke unge Pierre-Augustin Caron fått innpass i de høyeste kretser ved Ludvig XV's hoff i egenskap av urmaker og musiker, ville han aldri ha kommet i en posisjon som sikret ham

kongens støtte til finansyrsten Paris-Duvernys prosjekter. Selv om forbindelsen med Duvernys senere bragte ham opp i rettsaker og skandaler som ødela hans videre karriere, fikk han innsikt i storstilte finansoperasjoner.

Denne erfaringen var av uvurderlig verdi ved opparbeidelsen av hans egen formue. Dessuten ville den gamle finansmannen aldri ha sendt ham til Spania om ikke Beaumarchais først og fremst hadde vært av stor nytte for ham. Uten Duvernys oppmuntring og massive støtte er det mulig at han hadde latt være å dra på den lange reisen til Madrid; og det er ikke sikkert at han hadde blitt der et helt år - "i en hurlumhei av forretninger og fornøyelser". Uten denne førstehånds kunnskap om det spanske samfunnet, kan det være at verden aldri hadde fått

stifte bekjentskap med de skikkelsene som gjorde forfatteren berømt: greven og grevinnen Almaviva, og deres tjener Figaro.

Fra The real Figaro av Cynthia Cox

Til tross for Beaumarchais' samfunnskritiske forfatterskap og engasjement, fremkalte rikdommen hans og den nære tilknytning til hoffet antipati hos den nye eliten. I 1789 ble han uforskyldt satt i fengsel, - han skulle angivelig ha lagret våpen. Etter kort tid rømte han til Hamburg, hvor han slo seg ned som emigrant. I mellomtiden ble familien hans fengslet, og all eiendommen konfiskert.

I 1796 vendte han tilbake til Frankrike. Han levde i fattigdom til han døde i Paris i 1799, 67 år gammel.

Figaro endelig fri!

Både *Barberen i Sevilla* og *Figaros bryllup* ble opprinnelig forbudt å oppføre. Det hjalp lite at forfatteren hadde lagt handlingen langt unna Frankrike. Etterhvert ble verkene spredt i så mange trykte utgaver og oppført illegalt, at makthaverne så det hensiktsløst å forby skuespillene oppført. Det tok for Figaros vedkommende fire års kamp mot sensuren før den offisielle premieren i Paris kunne finne sted, den 27. april 1784. Ifølge Povl Ingerslev-Jensen, i boken *Beaumarchais, den skinbarlige Figaro*, skjedde det slik:

“Tilstrømningen var enorm. Fra tidlig om morgenen står her-tuginner og madamer, notabiliteter og ukjente i kø foran teatrets billettluke. Over 300 grevinner og baronesser har forskanset seg for dagen i skuespillernes garderøber. Da teatret åpner, sprenge dørene inn og vakten blir rent overende. Til og med jerngitteret må bøye seg for stormen. Halvparten av den opprømte massen kommer seg inn. I huset myldrer det av stjernebesatte fløyelsjakker, runde armer, hvite skuldre, svanehalser smykket med diamanter, blå, røde og hvite silkekjoler fra

Lyon. Alt er som en stor, levende regnbue. Det er en sydende heksegryte, alle er oppglødet av stundens alvor. Tre damer besvimer i virvaret. De fornemme sitter gladelig side om side med beryktede kurtisaner. Bifallsytringer og spotterop høres om hverandre. Begge kongens brødre og alle hans ministre er tilstede. Selv har forfatteren forskanset seg i en losje med gitter, mellom to prester, for sikkerhets skyld.

Virkningen på publikum er ubeskrivelig. Man kastes fra scene til scene, mellom forundring og målløshet. Man er bestyrret over intrigens kynisme, lamslått av dristigheten i denne ukjente stilen. Snart kastet ned i refleksjonens dyp, snart løftet opp, som av en elektrisk strøm. Fryd, frykt, skam og begeistring får

utløp i én og samme larvende ekstase. Bifall blandes med mis-hagsytringer, beven med bravorop. Det var som et mareritt, ingen følte seg sikker på seg selv eller side-mannen. Siden

Molières dage hadde ikke scenen opplevd en dikter som i den grad kunne besette publikum. Siden Corneille hadde det ikke vært en så frenetisk atmosfære. Så utmattet var man ved teppefall etter fire og en halv times forestilling (en unik dristighet i seg selv) at man reiste seg i stillhet. Man visste ikke hva man skulle gjøre eller tenke, eller hva følgene ville bli. Det var første gang man var vitne til at nasjonen satte seg opp mot monarkiet. Her faller allerede de første steinene i Bastillen, fem år før resten raser sammen.”

Av all musikk er
bryllupsmarsjer den
mest krigerske.

Ukjent

Ekteskapet er en praktfull
oppfinnelse, men det samme
kan sies om lappesaker
for sykkel.

Billy Connolly

Med dyd, dyktighet
og god oppførsel
kan man bli ganske
ufordragelig.

Jean de la Bruyère

Av alle seksuelle
avvik er avholdenhet
det underligste.

de Gourmont

Den eneste muligheten for å redde
kjærligheten fra seksualitetens idioti,
ville være å innstille urverket i hodet
vårt på en annen måte og bli opphisset
ved synet av en svale.

Milan Kundera

Å oppleve evig
kjærlighet tar ikke
lang tid.

Henrik Tikkanen

Det finnes få dydige
kvinner som ikke er
lei av å være det.

Rochefoucauld

Led meg ikke inn i
fristelse. Jeg kan fin-
ne veien selv

Rita Mae Brown

Barn bør få vite så
mye om sex at de
skjønner hvor de
voksne kommer fra.

Henrik Tikkanen

Etter premieren gikk bølgene høyt. Beaumarchais ble satt i fengsel, men ble sluppet fri igjen. Det var nesten umulig å få billetter. I sin nød (og lyst?) henvendte presidenten for parlamentet i Bordeaux seg til forfatteren med forespørsel om han kunne hjelpe ham med en losje. Hans følge besto av noen damer som ikke ønsket å bli sett. Beaumarchais svarte:

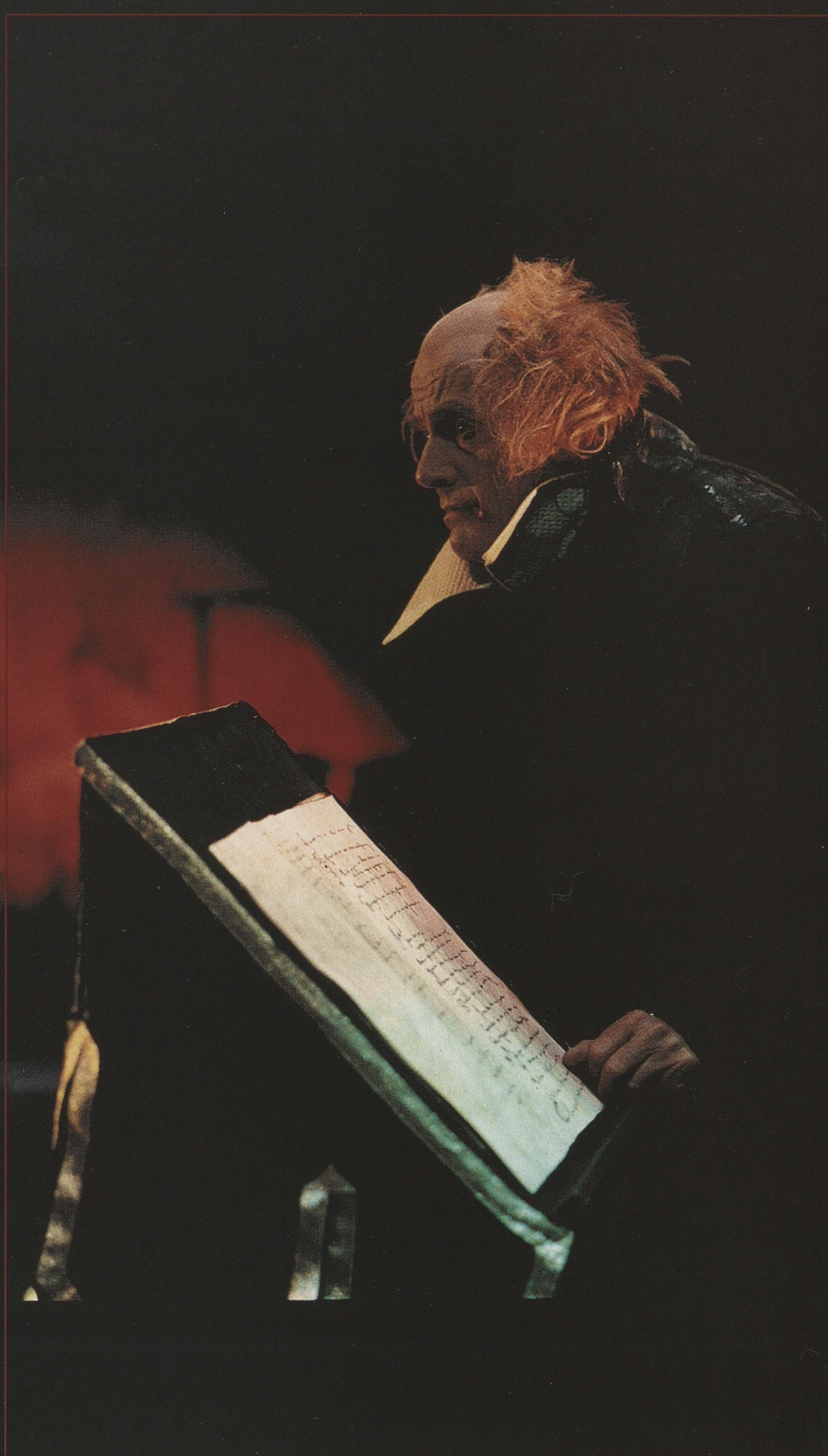
M. le Duc!

Jeg har ingen respekt for damer som tillater seg å se en forestilling - som de kaller uanstendig - forutsatt at det skjer i all hemmelighet. Jeg har latt stykket oppføre for å underholde publikum, ikke for å belære. Heller ikke for at puritanske tosker skal more seg i smug, for senere å rakke ned på det i selskaper. Å gi seg lastene i vold, og på samme tid beholde dydens ære hører med til vår tids snerpethet. Mitt stykke er ikke noe tvetydig verk. Enten må man godta det, eller la det være. Jeg hilser Dem, hr. hertug, og beholder min losje.

Figaros bryllup har hatt en fantastisk suksess alt fra den første fremførelsen. Denne suksessen, som kommer til å gjenta seg lenge fremover, har sin årsak først og fremst i idéen som stykket bygger på - en idé som er like sinnsvak som den er ny og original. Stykket er en eneste floke, men har en tråd som er lett å gripe og som fører med seg en hærskere av festlige og uventede situasjoner. Når det gjelder den umoralen som det - på bakgrunn av vår høye moral - er blitt skreket så høyt opp om, må en vedgå at stykket ikke hører til de strengeste i så måte. Det er et bilde på vår tids seder og skikker, og det bildet er malt med et mot og naivitet som - dersom en ser strengt på det - gjør at en godt kan unnvære å se det på scenen, vel og merke så sant da forfatteren har som mål å tukte de lastene som finnes i hans århundre og ikke nøyer seg med å skildre dem fordi han har sans for de samme lastene, og morer seg over dem.

Grimm, 1784

Etter oss kommer syndfloden

Den franske adel ble anslått til ca 400.000 personer. Den hadde skatteprivilegier, æresprivilegier og privilegier i forhold til rettsvesenet. Men den franske adel hadde ingen felles organisasjon, og det var store forskjeller adelsmenn imellom når det gjaldt velstand og status.

Rang og forrang var uhyre viktige spørsmål i det gamle samfunn, og det oppsto ofte problemer når de forskjellige kriterier på status kom i konflikt med hverandre. Hertuger og grever

gikk foran den som bare hadde tittel av "adelsmann". Det var finere å være av *sverdadel* (krigeradel) enn av *kjoleadel* (embetsadel). Det sto mer glans av en gammel adelsfamilie enn en ny. Det var finere å være hoffadel enn provinsadel. For å forsvare høy posisjon måtte en adelsfamilie eie en herregård, et *seigneurie*, med øvrighetsmyndighet over stedets bønder. Fremfor alt måtte man være rik. Uten rikdom kunne man ikke opprettholde adelig status særlig lenge, og

rikdommen måtte synes. Det siste førte mange ærgjerrige adelsfamilier i ulykken, hvis ikke kongen kom dem til hjelp på skattebetalernes bekostning. I det gamle regimets skjønnlitteratur var den fattige adelsmann i sitt forfalle slott en populær komisk skikkelse. Dette har vært med på å gi overdrevne forestillinger om adelig fattigdom. For samlet sett er det adelens rikdom som faller i øynene.

Enda en grunn til adelens store rikdom er at det til stadighet ble

overført formuer fra borgerskapet til adelen. Det skjedde ved at adelsmenn i penge nød giftet seg med velstående borgerdøtre. Dette ble kalt "å gjødsle sine jorder".

Borgerskapet besto av en broget verden: næringsdrivende innen handel, håndverk og industri, forretningsmenn som "opererte" i statens, kirkens og godseierne økonomi, og intellektuelle, fremfor alt jurister i frie erverv eller i embete. En stor

gruppe var rentenister som levde av sin formue uten å arbeide. Et fellestrekk for hele borgerskapet var at det eide jord. Og formue og status gjorde det mulig å kryse standsgrensen og bli adelsmann i neste omgang.

Det var to måter å kjøpe adelskap på. Den ene var å kjøpe et embete som ga adelsstatus, den annen å kjøpe stillingen som "kongelig sekretær" - et helt tomt embete som bare eksisterte for

adelskapets skyld. Men det var dyrt å bli adelsmann. 3.000 livres ble regnet som en bra borgerlig årsinntekt. Embeter som ga adel kostet fra noe over 50.000 til flere ganger dette beløpet.

Den "klassiske" revolusjonsteorien kan føres tilbake til forfattere fra revolusjonstiden selv. Kort og unyansert lyder den som følger:

Den franske revolusjonen var drevet frem av et borgerskap som

var produkt av den kapitalistiske utvikling på 1600-og 1700-tallet.

Borgerskapet ble holdt nede av den franske adel, som la beslag på alle høyere embeter i stat og kirke, og dermed skaffet seg makten over staten. Adelen ble på sin side drevet til å monopolisere embetene og øke utbyttingen av bøndene for å kunne hevde seg i konkurransen med borgerskapet, som stadig gikk frem i tall, rikdom og selvfølelse. Derfor tviholdt adelen også på sine privilegier. Men derved hindret den staten i å reformere sitt

finanssystem. På denne måten fremtvang adelen revolusjonen.

Da revolusjonen brøt ut, var det borgerskapet som tok ledelsen. Adelen og geistlighetens motstand førte til at menneskerettens revolusjon av 1789 gikk over i terroren av 1793. Det revolusjonære borgerskapet måtte alliere seg med bønder og med småfolket i byene, *sans-culottene*. Folkets radikalisme og voldsomhet trengtes for at den borgerlige revolusjonen skulle seire over det hjemlige aristokratiet og de utenlandske maktene. Men da bor-

gerne mente de ikke lenger hadde bruk for sans-culottene, ble de skjøvet til side. Den eksklusive borgerlige republikken fra 1795 til 1799 kom derfor i en vakkende mellomstilling mellom det royalistiske høyre og det radikale venstre. Til sist oppga borgerskapets ledere den politiske friheten, for å få Bonaparte og hæren til å redde de viktigste økonomiske og sosiale resultatene.

Kilde:

Revolusjonen som rystet Europa
av Kåre Tønnesson

Ellers spiller vi:

Arbeiderforeningen

Tre høye kvinner av Edward Albee
Spilles til november

Den lille prinsen av Saint-Exupéry

Premiere medio november

Et dukkehjem av Henrik Ibsen

Premiere medio februar

Nedre Elvehavn

NB! Det verste jeg veit

Kafeteater med tekst og musikk av
Vladimir Vysotskij - fra 5. oktober

NB! Vårres Jul av Hans Rotmo

Premiere 1. desember

Under stjernehimlen

av Steve Tesich

Premiere primo januar

Goldberg variasjoner

av George Tabori

Norgespremiere medio mars

Frimurerlogen

NB! Evangeliet etter Markus

av og med Svein Tindberg

Spilles fra 27. desember

Gjestespill fra Det Norske Teatret

Billetter bestilles på telefon 73 52 40 00

TRØNDELAG TEATER 1995/96
TEATRET